

Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

ELŐTERJESZTŐ JAVASLAT

Református Templom épülete Települési Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

**Határ Győző Városi Könyvtár
Gyomaendrőd, Fő út 230.**

Gyomaendrőd, 2018. április 5.

Dinyáné Bánfi Ibolya
Intézményvezető

Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

A javaslatot benyújtó intézményneve: Határ Győző Városi Könyvtár

Levelezési cím: 5500 Gyomaendrőd, Fő út 230.

Telefonszám: 66/218-370

E-mail cím: varosi.konyvtar@gyomaendrod.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Református Templom épülete**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása: **épített környezet**
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: **Gyomaendrőd, Szabadság tér**
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

Települési Értéktár.

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Hazánk egyik legszebb református temploma a gyomai városrész központjában áll. Egyhajós, a templomhajó hossza 40 m, szélessége 20 m, belül a kupola magassága 15 m. A torony a hajó keleti oldalán található, 55 m magas. A templombelsőt boltívekkel tagolták, melyek az elegancia és könnyedség érzetét adják. A templom egyik különlegessége a hajó két oldalán található a kétszintes karzat, melyek mellvédjein füzérdíszek találhatók. A templom akusztikája kiváló, a földszintjén közel ezer ülőhely található.¹ Több alkalommal volt világi rendezvények (hangversenyek, nemzeti ünnepségek) helyszíne is

Gyomát 1717-ben telepítették újra, lakossága reformátusvallású volt (napjainkban is református túlsúlyú). 1719-ben már templomot építettek nádból, sövényből.

A jelenlegi templom tornyát 1791-ben kezdték építeni. A templomhajó építésével kapcsolatban már 1805-ben megkezdődtek az előkészületek, több vállalkozóval már ekkor szerződést kötöttek: Fischer Ágoston kecskeméti kőművessel az építkezésre, egy kecskeméti ácsmesterrel a templomtető munkájára, Császár Ferenc berényi lakossal és Hegedűs Péterrel téglák készítésére, a Gömör megyei Csetnekről Szontagsz Ádámmal 76 mázsa vas vásárlásáról. A meszet és a zsendelyt Retezsár Péter élesdi lakostól rendelték.

A hajó 1807-1813 között épült Fischer Ágoston kecskeméti építész tervei szerint copfstílusban. Egy kecskeméti mester bádogozta a tornyot, és 1809-ben egy nagyváradai órászt bíztak meg a négy lappal felszerelt toronyóra elkészítésével. 1811-ben Czene István váradi asztalosmesterrel szerződtek, aki felvállalta a padok elkészítését. A székeknek való fát Erdélyből Zentelkéről vásárolták és hozták gróf Bánffy György uradalmából. A festést és aranyozást az aradi Fenster Sámuel végezte. A karbeli székeket és haranglábakat Novák György ácsmester készítette. A templomot 1813. augusztus 8-án szenteltek fel.²

1827-ben a toronyra díszes gombot tettek. 1841-ben egy 12 mázsa, majd mellé egy 6 mázsa harangot szereztek be. Az 1848. április 8-i tűz jelentős károkat okozott a templomban is. Dávidházy Bekes Sámuel a lehetőségekhez mérten rendbe hozta a templomot és az 1854-55-ös

¹ www.refeormatusegyhaz.hu/Gyommaendrodi-reformatus-templom

² Harsányi p. 8-11.

Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

években készült el egy 26 változatú díszes orgona. „az 1848-ik tűzvész által megrongált templom, ha szinte valamennyire jókarba hoztattatott is, mégis tornyával s megrongált tetőzetével várta az újjáépítést.”³

Garzó Gyula lelkészsége ideje alatt kezdték el a felújítást, 1878-ban kötöttek szerződést Halmy Andor csabai műépítésszel. A tornyot megmagasították, vörösrézrel fedték. Ugyanekkor megrendeltek egy 35 mázsás harangot és 1879-ben határozták el a templom körüli vasrácsos kerítés építését is, és a templomkert fásítása is megtörtént. „A szépen restaurált templom ünnepélyes megnyitása 1878. november havának 2-ik napján történt.”⁴

A mai Hősök útja felőli bejárat fölött látható feliratot Kner Izidor festette, aki fiatal korában címfestéssel is foglalkozott.⁵

Az 1936-38 közötti külső-belső felújítás során alakult ki a templom jelenlegi állapota. A gyomai születésű polihisztor, Papp Zsigmond presbiter egy évi munkájával járul hozzá a felújításhoz. Ő faragta a tölgyfa ajtókat és ő tervezte az orgonát is. Az ő érdeme az orgona látványa, az 1850-es évek közepén készített orgonát változatlan sípsoraival Győri József építette, helyezte át 1938-ban a jelenlegi helyére. Ahhoz, hogy a Papp Zsigmond által tervezett orgonát megépítsék, le kellett bontani a toronnyal szemközti oldalon lévő második emeleti karzatot, de a végeredmény csodálatos lett: olyan az orgona látványa, mintha együtt épült volna a többi templombelsővel.

A templombelső három szín uralja: a fehér a tisztaság és szentség színe, az arany az isteni szín, a piros pedig – melyek a szószék, mózes-szék, úrasztala és orgonadíszítő elemeiben található – a Jézus vérének jelképezik. Az akkori felújításkor 24 karátos aranyfüst le-mezzel díszítették a jelenlegi aranyozott részeket - az oszlopfők, a karzatok mellvédjeinek copf díszítéseit, a szószék, mózes-szék, orgona aranyozásait. A füzérdíszek szépségét emeli a szószék, mózes-szék faragásaiban található magyaros motívum, a rózsa is.

Ugyanekkor parkosították a templomkertet is, ekkor ültették a jegenye vagy tornyostölgyeket, tiszafákat és buxus bokrokat.⁶

Források:

Cs. Szabó István: 175 éves a református templom. Gyomaendrődi Híradó. 1988.szeptember. 7.p.

Emlékirat a gyomai ref. templomtér ügyében. 1880.

Harsányi Pál: A gyomai református egyház története. Gyoma, 1914.

Sisa Béla: Békés megye műemlékei. Békéscsaba, 1981. 1. kötet. p.178-180.

<https://www.reformatusegyhaz.hu/gyomaendrodi-reformatus-templom> (2018.03.28.)

<http://www.muemlekem.hu/muemlek?id=2453> (2018.03.28.)

<http://hgyvk.hu/index.php/component/content/article/21-adatbazis/digitalizalt-dokumentumok/gyoma-tortenete/641-vallas-egyhaz-templom?Itemid=143>

³ Harsányi p. 12-14

⁴ Harsányi p. 15-16.

⁵ Haiman

⁶ www.reformatusegyhaz.hu/gyomaendrodi-reformatus-templom

Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Református Templom épülete műemlékvédelem alatt áll. Gyomaendrőd és a gyomai református közösség egyik ikonikus épülete. Kivitele, története, a település életében betöltött jelentős szerepe miatt is értékes épület.

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja.

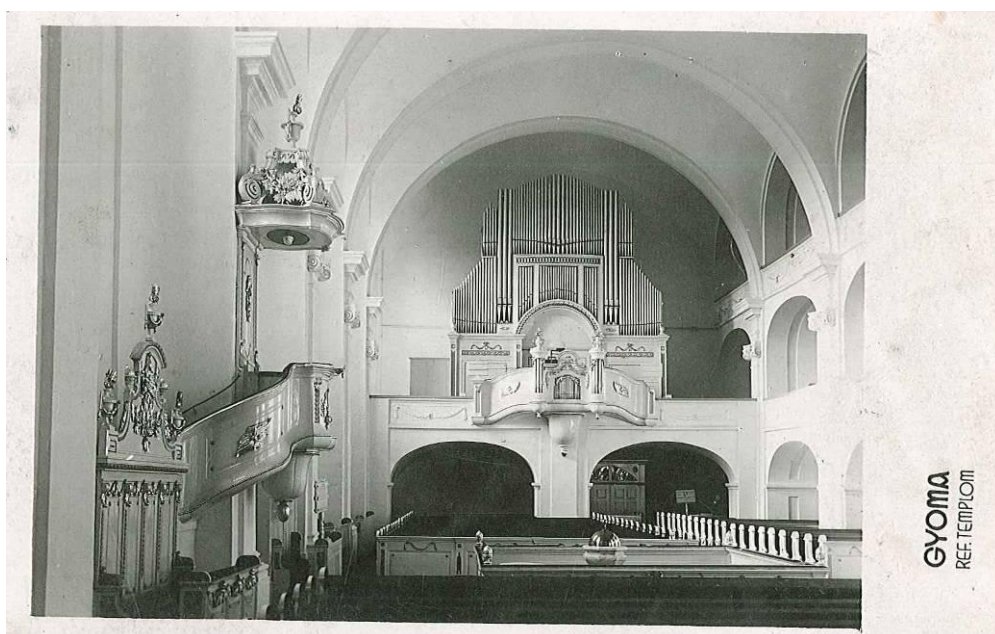
Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

Fotó: Weigert József

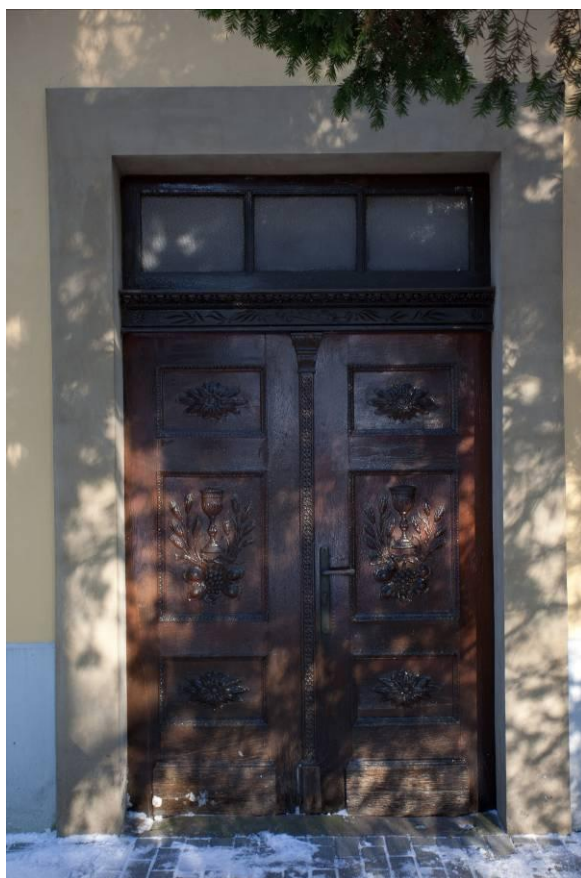
Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

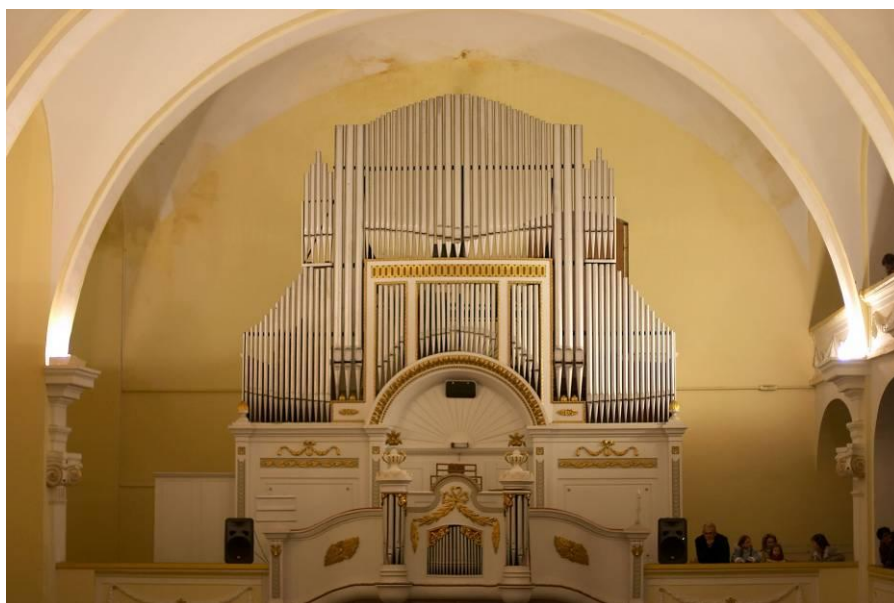
Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

Fotó: Weigert József

Fotó: Weigert József

Cím:
5500 Gyomaendrőd,
Fő út 230.

Nyitvatartás:
Hétfő - Péntek: 9-17-ig
Szombat: 9-12-ig

Telefon / Fax:
+36-66/218-370

Fotó: Weigert József

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

HOZZÁJÁRULÓ NYILATKOZAT

Alulírott Dinyáné Bánfi Ibolya a Határ Győző Városi Könyvtár nevében eljárva hozzájárulok, hogy az intézmény által készített anyagot, képeket a Gyomaendrődi Települési Értéktár Bizottság felhasználja, nyilvánosságra hozza.

Gyomaendrőd, 2018. április 5.

Dinyáné Bánfi Ibolya
Intézményvezető